

ספרות עברית וכללית

לעולם חדשים

הוראות

- א. משך הבחינה : שעה וחצי.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה : בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון : שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי") — (25x2) — 50 נקודות
פרק שני : ספרי קריאה — (50x1) — 50 נקודות
סך הכול — 100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש : (1) רשימת יצירות.
(2) מילון עברי-לועזי / לועזי עברי.
- ד. הוראות מיוחדות : (1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם להשיב עליה.
(2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
(3) יש לשים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
(4) לנבחנים אינטרניים : חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.
לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה : תימסר רשימת יצירות.
יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד, יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.
- השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – שירה

שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20 בנושא "החברה הישראלית – בין שבר לאיחוי"

(50 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1 – 6 (לכל שאלה – 25 נקודות).

1. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נערה מן הקטמונים (חתך ארד) / מירי בן שמחון

- נערה שחזרה עם חטטים בפנים
עליזה אלפנדר
במקום שנועד לאנשים אחרים
מכבסת את בגדיה
5 כמי שעושה הטוב בעיני אלהים
אחר כך תדיח רצפה
ותתקן פרחים באגרטה
היא מתאימה את צבע החלצה לחצאית
היא לא שמה על החטטים בפנים
10 היא שמה על זה שכבה עבה של "מיק אפ"
ולא רואים כל כך.
בכלל זכיותיה והצלחותיה לא תלויות בזה
היא מקפידה למלא את חובותיה לפי הסדר
ואמונה היטב על מי "בסדר" מי "לא בסדר".
15 מדי פעם יש לה התפרציות, אבל בצדק
בהתחשב בעבודה שכל כך הרבה אנשים לא יודעים איך להתנהג
זה הטבע שלה
היא לא סובלת את כל אלה שאומרים שטיות
שאין להם טעם
20 ושללא שומרים על הכבוד שלהם
אמא שלה מתה מהתקף לב כשהיתה קטנה
ואבא שלה שרת בבית ספר ממלכתי דתי על יד הבית
היא אוהבת את האח שלה יעקב
שהתקדם בחיים

- 25 והוא אדמיניסטרטור במחלקת המשק של האוניברסיטה
אחראי על כך וכך עובדים
שמקבלים את המשכורת מידו ונותנים לו כבוד.
היא בתבנית ומספיקה 120 מלים בדקה
העבודה זה הדבר הכי חשוב בשבילה בחיים
30 כל בקר ב־30:7 בדיוק רואים אותה בתחנה
(יש לה קביעות וגם הפנסיה שלה מסדקת).
בשעות הפנויות היא סורגת גובלנים
שקנתה בעיר העתיקה בשבת.
אשר מתקשר לפעמים מן המוסד
אבל היא לא מראה לו פנים כל כך
35 זה טוב בשביל שידע שהיא רצינית
ושלא יחשב שהיא תסכים לפני החתנה.
לפעמים היא יוצאת עם אח שלה יעקב לסרט
מגלח למשעי ובנעלים מצחצחות
40 וכל השכינה רואה שהיא מבקת
והשם שלה נשאר נקי.
כלם בשכינה יודעים שעליזה היא בחורה ללא רבב
אומרת "שלוס" ו"מה שלום הילדים"
יודעת לתפר ויושבת בבית
בחורה רצינית.
45 יום גבוא והמזל שלה גבוא גם כן
גבוא בחור לענן והיא תתחתן
ותוליד ילדים שיגדלו בעזרת השם
ויעריכו את האמא שלהם.

הסבירו והדגימו מה הן הציפיות של החברה מעליזה אלפנדרי, וכיצד היא פועלת לנוכח ציפיות אלה.

מהו לדעתכם היחס של המשוררת לציפיות אלה? הסבירו והדגימו את דבריכם.

2. לפניכם שיר בלי שם (המתחיל במילים "סלימה את דומעת" מאת אמירה הס. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בית 1 סלימה את דומעת שם עדן ליד הפריז'ידר עם בלוק הקרח על העינים שלי

זה היה בצריף הפח
שום קוסם מארץ עוצו לי לאן לרוץ לא בא
ממסמרת נפשי שלא תפרח
עמדתי ליד סלימה ולילה במעברה חלף מעלינו כמו צל כבד

בית 2 יש לילות שזכרון קקטוסים מעקצים בלשון ובגוף
כי אכלתי מפרי דעת הצבר

בית 3 הו ריח נרקיסים משפר
מושך רגלי ליד לרוץ עמק בתוך בצת נחל קישון
וזרים בגדיו —
ריצת בקר חלומה אל לע הבצות המרהיב
הקיצתני אל בקר שכלו שכר ושעת בין שמשות אדירה
חפנה אל תוכיה ילדה קלת גוף נושמת נוף
פרוש לכל גולה אל עולמו.

בית 4 הייתי עשויה משי טהור ומלמלה
ונפשי מסרקה בפרח מסרק שולמית

בית 5 מה לך סלימה טרם נולדת נספית אל ימים נקשים ואת עודך
נצן מתהפך לאשה בעולת איש, ילדה יתומה מאב
ואין לה חובק. ורק אני נצבתי לך מרחוק על שפת היאור
מאספת אותך אל תוכי גרה אסופית

בית 6 עיניך כה קטנות ויזקדות רגש סתום
כמו חד חנית
כמו יהלום מלטש
בין עיי חרבות שמחתך
עוד בך דקלים ועסיס התמר.

בשיר זה המשוררת מתארת את זיכרונותיה מן המעברה.
הציגו זיכרונות אלה. האם לדעתכם אלה זיכרונות טובים או זיכרונות קשים? או אולי אלה זיכרונות שמשלבים
טוב ורע? הסבירו והדגישו קביעה זו.

/המשך בעמוד הבא/

.3

קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

והגירת הורי / יהודה עמיחי

והגירת הורי לא נרגעה בי.
 דמי ממשיך עדין לשקשק בדפנותי
 גם אחר שקבר הנח הכלי על מקומו.
 והגירת הורי לא נרגעה בי.
 רוחות זמן רב על אבנים.
 האדמה שוכחת צעדי דורכים בה.
 גורל נורא. קטעי שיחה אחר חצות.
 השג ונסיה. לילה מזכיר יום משכית.
 עיני שהסתכלו זמן רב לתוף מדבר גדול
 ונרגעו מעט. אשה אחת. כללי משחק
 שלא הסבירו לי היטב. חקי פאב ולכד.
 עוד עקשו לבי, בקשי ושתכר
 בלחם אהבתו היומיומית. הורי במו הגירתם.
 על אם הדרך, בה אני תמיד יתום בלי אם,
 צעיר מדי בשביל למות, זקן מדי למשחקים.
 ועיפות חוצב וריקנות המחצבה בגוף אחד.
 ארכאולוגיה של עתיד, בתי נכות
 של מה שלא היה. והגירת הורי
 לא נרגעה בי, ומעמים מרים למדת
 שפות מרות למען שתיקתי
 בין הבתים, אשר דומים לאגיות תמיד.
 וכבר עורקי וגם גידי כסבך
 של חבלים שלא אתיר. ואחר כך
 מותי וסוף להגירת הורי.

על פי שיר זה, מה מרגיש המשורר בנוגע להגירת הוריו? הסבירו והדגימו את דבריכם.

4. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
וסבתך הייתה הולכת פה מתחת לשקמה
וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרי הלא מוגן
ומציצות מעל ראשה את ציוצי המלחמה הנוראה מכל —
המלחמה על שטח המחנה.
וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
כי אלו הן סימפוניות מפלאות
לקבוד השחר הבוקע מחדש,
אולי אפילו לקבודה.
וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה —
ואת השאָר אתה יודע, בודאי.

האם לדעתכם זהו שיר שיש בו געגוע לעבר או שיר ביקורתי? או אולי יש בשיר שילוב של געגוע לעבר וביקורת?
הסבירו והדגימו את דבריכם.

5. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נְעִילָה / פרץ דרור בנאי

בית 1	תִּרְאֶה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי לא עוֹד זֶר בְּעִירִי כִּי לֹוִיתִי אֶת צְמִיחַת הַבְּתִים הָאֵלֶּה עַד הִיִּיתִי לַמְּתִיחַת כְּבִישִׁים חֲדָשִׁים	בית 4	תִּרְאֶה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי לא עוֹד זֶר בְּעִירִי כִּי לֹוִיתִי אֶת צְמִיחַת הַבְּתִים הָאֵלֶּה עַד הִיִּיתִי לַמְּתִיחַת כְּבִישִׁים חֲדָשִׁים
בית 2	תִּרְאֶה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי כִּי נִגְמַלְתִּי בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן מֵעֶבְרִי וְקִיּוּמִי פֶּה שׁוֹב אֵינְנוּ מִתְּנָה אֲנָשִׁים מְבָרְכִים אוֹתִי בְּלִכְתִּי בְּרוּחֹב יֵשׁ לִי יְדִידִים מְעַט וְאֵף לֹא שׁוֹנֵא אֶחָד וְאִם בְּכָל זֹאת מִיִּשְׁהוּ פֶּעַם יִתְּרָגֵז אוֹ יִטְרֹד אֲזַי לֹא נוֹרָא	בית 5	תִּרְאֶה אוֹתִי אֲנִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמִי כִּי נִגְמַלְתִּי בְּמִשְׁךְ הַזְּמַן מֵעֶבְרִי וְקִיּוּמִי פֶּה שׁוֹב אֵינְנוּ מִתְּנָה אֲנָשִׁים מְבָרְכִים אוֹתִי בְּלִכְתִּי בְּרוּחֹב יֵשׁ לִי יְדִידִים מְעַט וְאֵף לֹא שׁוֹנֵא אֶחָד וְאִם בְּכָל זֹאת מִיִּשְׁהוּ פֶּעַם יִתְּרָגֵז אוֹ יִטְרֹד אֲזַי לֹא נוֹרָא
בית 3	אֲנִי מְדַבֵּר בְּשִׁפְּהָ הַזֹּאת כְּאִלּוּ נוֹלְדִיתִי בָּהּ כִּכָּה זֶה בְּחַיִּים אִם מִתְּגַבְּרִים וְדוֹחִים אֶת הַבֶּל הַסִּפְּנָה הַיָּמִים בָּאִים כְּמוֹ מִתְּנָה וְהָאֲדָם סוֹפּוֹ לְהִתְפַּיֵּס עִם קִיּוּמוֹ	בית 6	אֲנִי מְדַבֵּר בְּשִׁפְּהָ הַזֹּאת כְּאִלּוּ נוֹלְדִיתִי בָּהּ כִּכָּה זֶה בְּחַיִּים אִם מִתְּגַבְּרִים וְדוֹחִים אֶת הַבֶּל הַסִּפְּנָה הַיָּמִים בָּאִים כְּמוֹ מִתְּנָה וְהָאֲדָם סוֹפּוֹ לְהִתְפַּיֵּס עִם קִיּוּמוֹ

על פי השיר, כיצד המילים "לא עוד זר בעירי" תורמות להבנת המורכבות של חוויית ההגירה של המשורר? הסבירו והדגימו את דבריכם.

6. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

תקון הריחות / ארז ביטון

מה אתם רוצים ממני,
טעם ערק וריח זעפרן צורב,
אני כבר לא אותו היילד
אביד בין רגלים שמשחק סנוקר
בקפה מרקו
בלד.
עקשו חברים
אני לומד לאכל גלידה מבדלח
מאוטו שמשמיע קולות של צפרים
בערב,
אני לומד לפתח דלתות
בתבות נגינה עתיקות,

עקשו
נשים בטעם תות'שדה
מלמדות אותי להריח פריכות של שקספיר
מן המאה השבע עשרה
מלמדות אותי לשחק בחתול סימי
בתוך סלון גרק

חברים.

על פי שיר זה, הסבירו והדגימו את הקשר בין ריחות, טעמים וקולות ובין תחושות השייכות והזרות של המשורר.

פרק שני – ספרי קריאה (50 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 7-9.

7. הכלב היהודי / אשר קרביץ

עלילת ספר הקריאה "הכלב היהודי" מסופרת מנקודת המבט של הכלב כורש. הסבירו את התרומה של נקודת המבט הזאת לבניית המשמעות של הספר.

8. קלקידן / דורית אורגד

ענו על שני הסעיפים א-ב.

- א. תארו את הקשיים בחייו של קלקידן, וכתבו את הסיבות להם. (30 נקודות)
ב. כיצד קלקידן מתמודד עם הקשיים האלה? הסבירו והדגישו את דבריכם. (20 נקודות)

9. הכלב היהודי / אשר קרביץ או קלקידן / דורית אורגד

תארו שתי דמויות משנה מספר הקריאה שלמדתם ("הכלב היהודי" או "קלקידן"), והסבירו את התפקיד בספר הקריאה של כל אחת מן הדמויות שתיארתם.

בהצלחה!